

Orman Okuluna Devam Eden Çocukların Çevreye Yönelik Tutum ve Farkındalıkları

Environmental Attitudes and Awareness of Children Attending Forest School

Aycan BULDUR

Dr. Öğretim Üyesi, Sivas Cumhuriyet Üniversitesi,

aycanbuyuktanir@gmail.com, ORCID: 0000-0001-7040-3284

Geliş Tarihi: 29.03.2023

Kabul Tarihi: 08.06.2023

ÖZ

Okul öncesi dönemdeki çocukların ilgi ve meraklarını artıracak alternatif öğrenme ortamları düzenlenmelidir. Alternatif eğitim ortamlarından birisi okul dışı öğrenme ortamlarıdır ve bu ortamlardan önemli biri de orman okullarıdır. Orman okulları öğrencilerin birçok bilişsel ve duyuşsal özellikleri üzerinde önemli etkiye sahiptir. Orman okulu çocukların ormanlık alanlarda yapılan etkinlikleri ve eğitimleri, gelişim alanlarını ve becerilerini geliştirdikleri açık hava okulu olarak ifade edilmektedir. Bu bağlamda araştırmanın amacı orman okuluna devam eden 4-6 yaş aralığındaki çocukların çevreye yönelik tutum ve farkındalıkların incelenmesidir. Bu araştırma ilişkisel tarama modelinde yürütülmüştür. Araştırmanın çalışma grubunu bir ilin merkezinde bulunan bir orman okulunda öğrenim gören 70 çocuk oluşturmaktadır. Bu araştırmada veri toplama aracı olarak Genel Bilgi Formu ile Soydan ve Samur (2014) tarafından geliştirilen, "Okul Öncesi Çocukları için Çevre Farkındalığı ve Tutum Ölçeği" kullanılmıştır. Araştırma sonucunda orman anaokulunda öğrenim gören çocukların çevreye yönelik tutum ve farkındalık düzeylerinin yüksek olduğu görülmektedir. Çocukların çevreye yönelik tutum ve farkındalıkları cinsiyet ve yaşa göre anlamlı farklılık göstermemektedir. Bu çalışma orman okulunda öğrenim gören 70 öğrenci ile gerçekleştirilmiştir. Bu örneklemin tüm orman okulu öğrencileri evrenini temsil etmesi beklenemeyeceğinden dolayı daha büyük örneklerle yeni araştırmalar yürütülmesi

önerilmektedir. Verilerin ölçekler aracılığıyla elde edilmiş olması araştırmanın önemli bir sınırlılığıdır.

Anahtar Kelimeler: Çevre, farkındalık, okul öncesi eğitim, orman okulu, tutum

ABSTRACT

It is the arrangement of alternative learning environments that will increase the interest and curiosity of preschool children. One of the alternative education environments is out-of-school learning environments and one of the important environments is forest schools. Forest schools significantly impact many cognitive and affective characteristics of students. In this context, the study aims to examine the environmental attitudes and awareness of children aged 4-6 attending forest kindergarten. This study was conducted in a correlational survey model. The study group consists of 70 children studying in a forest school. In this study, the General Information Form and the "Environmental Awareness and Attitude Scale for Preschool Children" developed by Soydan and Samur (2014) were used as data collection tools. As a result of the study, it is determined that the environmental attitudes and awareness levels of the children studying in the forest kindergarten are high. Children's attitudes and awareness towards the environment do not differ significantly according to gender and age.

Keywords: Attitude, awareness, environment, forest school, preschool education

GİRİŞ

Okul öncesi dönemdeki çocuklar her fırsatta doğayla bağ kurarlar ve çocuklar doğayı keşfetmeye meraklı olduklarından dolayı yaşadıkları çevre onlar için çok önemlidir (Pramling-Samuelsson, 2011). Çocuklarda çevreye karşı duyarlılık geliştirmek ve bilinç oluşturmak için çocukların doğayla bir bütün halinde yaşamaları sağlanmalıdır (Atasoy, 2006). Çocukların çevreye yönelik tutum ve farkındalıklarının gelişmesi, doğayı sevmeleri ve doğayla bağlantı kurabilmeleri için erken yaşlardan itibaren çocuklara çevre eğitimi verilmelidir. Çocuklara verilecek çevre eğitimi ile çevreye karşı duyarlılıklarının artması sağlanmaktadır. Çocukların çevreye karşı olumlu tutum geliştirmesi açısından çevre eğitimi önemlidir (Gülay, 2011; Wilson, 1996).

Okul öncesi dönemdeki çocuklar için onların ilgi ve meraklarını artıracak ve öğrenmelerine teşvik edecek alternatif öğrenme ortamları düzenlenmelidir. Morrison (2003) çocukların öğrenmelerini kolaylaştırmak için onlara zengin ve doğal bir çevre sunulması gerektiğini belirtmiştir. Okul dışı öğrenme ortamları alternatif eğitim yollarından biri olarak

kabul edilmeye başlanmıştır (Schmitt, 2005; Akt. Okur Berberoğlu ve Uygun, 2013). Okul dışı öğrenme ortamları günümüzde daha büyük bir önem kazanmıştır çünkü geçmişte çocukların dışarıda vakit geçirmeleri için pek çok fırsat varken, günümüzde özellikle büyük şehirlerde bu pek mümkün değildir (Davis, 2014). Okul içindeki öğrenme ortamlarının sınırlılığı ve çocuğun değişen algısı okul dışı öğrenme ortamlarına yönelik ilgiyi artırmıştır (Rivkin, 1995). Rousseau ve Pestalozzi gibi filozoflar doğal çevrede öğrenmenin ve doğanın önemli olduğunu belirtmişlerdir (Berberoğlu ve Uygun, 2013). Çocukların doğaya olan ilgilerin artması, çevrelerine yönelik olumlu tutum ve farkındalık geliştirmesi ve çevre sorunlarına karşı olası çözümler üretebilmeleri için çocuklar doğayla ve çevreleriyle yakın temas içinde olmaları ve doğal yaşam alanlarıyla iç içe olmaları önemlidir (Collado, Staats ve Corraliza, 2013). Bundan dolayı erken yaşlardan itibaren çocuklara doğal ortamlarda çevre eğitimi verilmeli ve okul dışı öğrenme ortamlarından sıklıkla yararlanılmalıdır. Okul öncesi öğretmenleri çocukların doğaya olan ilgilerini artırmalı, yapılan etkinliklerde okul dışı öğrenme ortamlarından yararlanmalı ve çocukların doğayı merak etme ve keşfetme duygularını geliştirebilmelidir (Gerrish, 2014). Okul öncesi öğretmenleri orman okulları gibi doğa temelli yaklaşımlardan daha çok yararlanmalı ve okul dışı öğrenme ortamlarını sık kullanmalıdır (Temiz ve Semih, 2019). Önemli okul dışı öğrenme ortamlarından birisi de orman okullarıdır.

Orman okulu çocukların ormanlık alanlarda yapılan etkinlikleri ve eğitimleri içeren açık hava okulu olarak ifade edilmektedir (Forest School Associations [FSA], 2022). Orman okulları çocukların doğal alana götürüldüğü ve her hafta belirli günlerde düzenli olarak etkinliklerin yapıldığı erken çocukluk çevre eğitim programıdır (Warden, 2012). Orman okullarında çocuklar birinci elden deneyim sağlarken aynı zamanda doğanın her türlü imkânından yararlanırlar. Orman okulunda bulunan ağaçlar ve diğer nesnelere çocuklar tarafından tüm etkinliklerde kullanılmaktadır. Orman okulları açık havada öğrenme fırsatı sağlayan ve yaparak-yaşayarak öğrenme fırsatı sağlayan bir yaklaşımdır (Onur, 2016). Orman okullarında destekleyici ve doğal çevre vardır. Destekleyici çevre öğrenme uyaran çeşitliliği açısından önemlidir. Doğal çevre ise çocuklara birçok fırsat sunar (Waite, Davis ve Brown, 2006).

Çocuklar öğrenme sürecinde duyularını ne kadar etkili kullanırlarsa öğrenme o kadar kalıcı olur. Orman okullarındaki amaç çocukların potansiyellerini ortaya çıkarmak, çocukların öğrenmelerini kolaylaştırmak ve çocukların doğaya ve çevrelerine karşı olumlu tutum ve farkındalık oluşturmaktır (Şahin, 2016). Erken çocukluk döneminde çocuk merkezli ve oyun temelli alternatif bir yaklaşım olarak bilinen orman okulları ayrıca çocuklara okul dışında öğrenmeyi deneyimlemeleri için çeşitli fırsatlar sunar. Ayrıca orman okulu etkinliklerine

katılan çocukların keşif duygusunun geliştiği belirtilmiştir (Kahriman-Pamuk ve Ahi, 2019). Orman okulları, çocukların problem çözme ve işbirliği becerilerini geliştirmeyi amaçlayan oyun temelli öğrenme etkinliklerini gerçekleştirmek için doğal ortamlardan yararlanır (O'Brien, 2009). Orman okulları çocukların sağlığına ve fiziksel gelişimine katkıda bulunur, olumlu yönlerini güçlendirir, öğrenmeye yönelik tutumları ve çocukların keşfetmelerine izin vererek yaşam becerilerini geliştirmelerine yardımcı olur ve zengin, teşvik edici ve esnek bir doğal ortamda oynamak çocukların doğrudan deneyimler yaşamasını sağlar (Maynard, 2007). Roe ve Aspinall (2011) çalışmalarında orman okulu uygulamalarının çocukların öfkelerini dengelemeye yardımcı olduğunu ve dayanıklılıklarının artırdığını ifade etmiştir. Orman okulu etkinliklerinde kuş ve doğa gözlemi, astronomi, oyun, bilim, Türkçe, müzik ve resim etkinlikleri gibi farklı atölyelere yer verilmektedir (Dilek, 2019).

Orman okullarının erken çocukluk dönemi açısından en karakteristik ve önemli özelliği ise çocuklar tarafından oluşturulan uygun öğrenme ortamları olmasıdır. Çocuklar kendi ilgi ve merakları doğrultusunda etkinliklere katılırlar (Mackinder, 2017). Orman okulları için çevre çok önemlidir ve ağaçlar, bitkiler, toprak, hayvanlar, hava ve su gibi diğer unsurlar öğrenme süreçlerine dahi edilir (Kahriman-Pamuk, 2019). Nawaz ve Blackwell (2014), doğal ortamlarda yaşadıkları deneyimlerin çocuklar üzerinde olumlu etkileri olduğunu vurgulamıştır. Ayrıca ormanda vakit geçiren çocuklar kendi kendilerini geliştirebilirler.

Orman okullarında çocuklar etkinlikler sırasında hem risk alırlar hem de çocukların problem çözme becerileri gelişir (Çavuş, 2004). Orman okullarında yapılan etkinliklerle çocukların çevreye yönelik olumlu tutum ve farkındalık geliştirmesine yardımcı olunmaktadır. Doğada eğitim alan çocukların sorumluluk alma bilinçleri yüksektir. Kendilerini doğanın bir parçası olarak görürler. Böylece çocuklar birbirlerine karşı da olumlu davranışlar sergileyecekler ve sosyal etkileşimleri olumlu yönde gelişecektir. Ayrıca çevre sorunlarıyla ilgili sorumluluk alacaktır ve çevresine karşı daha duyarlı olacaktır. Sonuç olarak, orman okulu okul öncesi dönem çocuklarının tüm gelişim alanlarını desteklemektedir. Orman okulunun felsefesi öğrenmeyi kolaylaştırıp pekiştirdiği için küçük çocukların doğasına uygun bir öğrenme deneyimi sağlar. Blackwell (2015) çalışmasında orman okulunda okuyan çocukların dayanıklılık ve güven konusunda daha iyi olduğu ve orman okullarının çocuklar üzerindeki olumlu etkisinden bahsetmiştir. Kiewra ve Veselack (2016) ise okul dışı öğrenme ortamlarının çocukların yaratıcılığını ve hayal gücünü etkilediğini belirtmiştir. Yapılan çalışmalara bakıldığında orman okullarının çocuklar için birçok faydası olduğu görülmektedir.

Orman okullarıyla ilgili olarak özellikle ulusal alanda yapılan çalışmaların oldukça sınırlı sayıda olduğu dikkat çekmektedir. Bu durum Türkiye’de orman okullarının çok yeni bir kavram olmasıyla ilişkilendirilebilir. Görülen bu eksiklikten hareketle orman okulları ile ilgili daha çok çalışma yapılması gerekmektedir. Ayrıca orman okullar ile ilgili farklı alanlarda ve konularda yapılacak yeni çalışmaların alana çeşitlilik katacağı düşünülmektedir. Orman okullarının çevre eğitiminde önemli rolüne rağmen orman okullarındaki çocukların çevreye yönelik tutum ve farkındalıklarına yönelik bir çalışmaya da rastlanılmamıştır. Türkiye’de az sayıda orman okulu bulunması ve bu okullarda yapılan çalışmaların yetersiz olması da bu çalışmanın alana katkı sağlayacağı açısından önemli olduğu düşünülmektedir.

Bu noktadan hareketle bu araştırmanın temel amacı orman okuluna devam eden 4-6 yaş aralığındaki çocukların çevreye yönelik tutum ve farkındalıklarının incelenmesidir. Bu amaç kapsamında aşağıdaki araştırma problem ve alt problemlerine cevap aranmıştır;

Araştırmanın Problemi

Orman okuluna devam eden 4-6 yaş aralığındaki çocukların çevreye yönelik tutum ve farkındalıkları ne düzeydedir ve bu düzeyler cinsiyet ve yaşa göre farklılaşmakta mıdır?

Araştırmanın alt problemleri;

1. Orman okuluna devam eden 4-6 yaş aralığındaki çocukların çevreye yönelik tutum ve farkındalıkları ne düzeydedir?
2. Orman okuluna devam eden 4-6 yaş aralığındaki çocukların çevreye yönelik tutum ve farkındalıkları arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?
3. Orman okuluna devam eden 4-6 yaş aralığındaki çocukların çevreye yönelik tutum ve farkındalıkları cinsiyet ve yaşa göre farklılaşmakta mıdır?

Araştırmanın Önemi

Okul öncesi dönem çevreye yönelik tutum ve farkındalıklarının kazandırılması açısından çok önemlidir. Okul öncesi dönemde çevre eğitimi ile çocukların gelişim alanları da desteklenmektedir. Orman okullarında çocukların yaptıkları etkinlikler, geçirdikleri zaman, yaşam alanları çocukların fiziksel ve motor becerilerinin gelişimini desteklerken yaratıcı oyunlar oynamasına fırsat oluşturmaktadır (Yayla-Ceylan ve Ülker, 2014). Çocukların çevreye yönelik tutum ve farkındalıklarını desteklemek için, onlara farklı uyarıcılarla dolu ortamlar yaratılmalıdır. Orman okullarında çocuklar için zengin bir çevre vardır. Orman okulları

çocuklar için alternatif eğitim yaklaşımlarında biridir ve çocuk merkezli, yaratıcılık ve analiz becerilerini geliştiren bir eğitim ortamıdır. Yapararak yaşayarak öğrenerek sorumluluk almaktadırlar ve keşif duyguları gelişmektedir (Kahriman-Pamuk ve Ahi, 2019). Çocukların okul öncesi dönemden itibaren çevreye yönelik olumlu tutum ve farkındalık kazanmasında orman okullarının yeri çok önemlidir. Uluslararası alan yazında orman okulları ile ilgili (Örn: Blackwell, 2015; Davis, 2014; Gerrish, 2014; Maynard, 2007; Morrison, 2003 ; O'Brien, 2009; Slade, Lowery ve Bland, 2013; Nawaz ve Blackwell, 2014) pekçok çalışma varken, ulusal alan yazında ise sınırlı sayıda (Örn: Dilek, 2019; Eroğlu, 2018; Kanat, 2020; Koyuncu, 2019; Paslı, 2019) çalışma yapılması dikkat çekmektedir.

Ulusal ve uluslararası alan yazın incelendiğinde okul öncesi dönemde orman okuluna devam eden çocukların çevreye yönelik tutum ve farkındalıklarıyla ilgili bir araştırmaya rastlanılmamıştır. Orman okullarının özellikle çevre eğitimindeki kilit rolünden hareketle, bu çalışmanın alana farklı bir bakış açısı kazandırabileceği ve orman okullarındaki çocukların çevreye yönelik tutum ve farkındalıklarıyla ilgili yeni bilgiler sunacağından dolayı önemli olduğu düşünülmektedir.

YÖNTEM

Araştırma Modeli

Orman okuluna devam eden 4-6 yaş aralığındaki çocukların çevreye yönelik tutum ve farkındalıklarının incelendiği bu araştırma ilişkisel tarama modelinde yürütülmüştür. İki ve daha çok sayıdaki değişken arasında birlikte değişimin varlığını belirlemeyi amaçlayan tarama yaklaşımına denir (Karasar, 2009). Çalışmada ilişkisel tarama deseninin esas alınmasının nedeni orman okuluna devam eden öğrencilerin çevreye yönelik tutum ve farkındalıkları arasındaki ilişkinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesinin amaçlanmasıdır.

Katılımcılar

Araştırmanın katılımcılarını bir ilin merkezinde bulunan bir devlet anaokulunun orman okulunda öğrenim gören 70 çocuk oluşturmaktadır.

Veri Toplama Aracı

Bu çalışmada veri toplama aracı olarak Genel Bilgi Formu ile Soydan ve Samur (2014) tarafından geliştirilen "Okul Öncesi Çocukları için Çevre Farkındalığı ve Tutum Ölçeği" kullanılmıştır. Ölçek iki alt boyuttan oluşmaktadır. Toplamda 26 madde bulunan ölçeğin tutum boyutunda 14 madde varken farkındalık boyutunda ise 12 madde bulunmaktadır. Her bir alt

boyutta üç alt faktör bulunmaktadır. Ölçeğin geçerlik ve güvenilirlik çalışması Soydan ve Samur (2014) tarafından yapılmıştır. Ölçeğin güvenilirliğini tespit etmek amacıyla hesaplanan Cronbach alpha katsayıları ise çevreye yönelik tutum ve çevreye yönelik farkındalık alt faktörleri için sırasıyla .76 ve .66 olarak hesaplanmıştır.

Verilerin Analizi

Çalışma kapsamında katılımcıların çevreye yönelik tutum ve farkındalıklarına ilişkin ortalama puanlar ve standart sapmalar çapraz tablolarla özetlenmiş ve bu değişkenler arasındaki ilişki korelasyon analizi ile incelenmiştir. Katılımcıların çevreye yönelik tutum ve farkındalıklarının cinsiyetlerine ve yaşlarına göre farklılaşıp farklılaşmadığının incelenmesinde ise İki Faktörlü ANOVA testi esas alınmıştır.

BULGULAR VE YORUM

Bu başlık altında öncelikle katılımcıların çevreye yönelik tutum ve farkındalıklarına ilişkin betimsel bilgiler ve bu değişkenler arasındaki ilişkiye yönelik yapılan korelasyon analizi sonucu verilmiştir. Ardından katılımcıların çevreye yönelik tutum ve farkındalıklarının cinsiyetlerine ve yaşlarına göre farklılaşıp farklılaşmadığı ile ilgili yapılan İki Faktörlü ANOVA testinden elde edilen bulgular paylaşılmıştır.

Orman anaokulunda öğrenim gören çocukların “Okul Öncesi Çocukları için Çevreye Yönelik Tutum ve Farkındalık Ölçeği’nden” elde ettikleri puanlara ait betimsel istatistikler Tablo 1’de sunulmuştur.

Tablo 1. Çocukların Çevreye Yönelik Tutum ve Farkındalıklarına İlişkin Betimsel Bilgiler

Ölçek Alt Kategorileri	N	Ort.	ss
Tutum	70	1.54	0.24
Farkındalık	70	1.49	0.37

Ortalamalar incelendiğinde orman anaokulunda öğrenim gören çocukların çevreye yönelik tutum ve farkındalık düzeylerinin yüksek olduğu görülmektedir. Katılımcıların çevreye yönelik tutum ve farkındalıkları arasındaki ilişkinin incelenmesi amacıyla yapılan korelasyon analizi sonucunda değişkenler arasında zayıf düzeyde ve anlamlı olmayan ($p>.05$) bir ilişki olduğu tespit edilmiştir.

Orman anaokulunda öğrenim gören çocukların cinsiyetlerine ve yaşlarına göre çevreye yönelik tutumlarına ilişkin betimsel bilgiler Tablo 2’te gösterilmiştir.

Tablo 2. Katılımcıların Cinsiyet ve Yaşlarına Göre Çevreye Yönelik Tutumlarına İlişkin Betimsel Bilgiler

	Kız			Erkek			Toplam		
	Ort.	ss	N	Ort.	ss	N	Ort.	ss	N
4 yaş	1.57	0.26	7	1.63	0.09	14	1.61	0.16	21
5 yaş	1.54	0.33	22	1.43	0.20	17	1.49	0.28	39
6 yaş	1.61	0.13	4	1.53	0.08	6	1.56	0.10	10
Toplam	1.55	0.29	33	1.52	0.18	37	1.54	0.24	70

Ortalamlar incelendiğinde katılımcıların cinsiyetleri ve yaşları açısından puanlarının farklılaştığı göze çarpmaktadır. Ortalama puanların cinsiyet ve yaşa göre farklılaşıp farklılaşmadığını inceleyebilmek amacıyla yapılan iki faktörlü ANOVA analizi sonucunda Tablo 3'te yer almaktadır.

Tablo 3. Katılımcıların Cinsiyet ve Yaşlarına Göre Çevreye Yönelik Tutumlarına İlişkin İki Faktörlü ANOVA Testi Sonucu

Değişken	sd	Kareler Ort.	F	p	Eta-kare
Cinsiyet	1	0.022	0.395	.532	0.006
Yaş	2	0.095	1.721	.187	0.051
Cinsiyet*Yaş	2	0.043	0.780	.463	0.024
Hata	64	0.055			

Tablo3 incelendiğinde katılımcıların çevreye yönelik tutum düzeylerinde cinsiyet ($p=.532$) ve yaş ($p=.187$) değişkenlerinin ve bu iki değişkenin ortak etkisinin ($p=.463$) anlamlı bir farklılaşmaya neden olmadığı göze çarpmaktadır.

Orman anaokulunda öğrenim gören çocukların cinsiyetlerine ve yaşlarına göre çevreye yönelik farkındalıklarına ilişkin betimsel bilgiler Tablo 4'te gösterilmiştir.

Tablo 4. Katılımcıların Cinsiyet ve Yaşlarına Göre Çevreye Yönelik Farkındalıklarına İlişkin Betimsel Bilgiler

	Kız			Erkek			Toplam		
	Ort.	ss	n	Ort.	ss	n	Ort.	ss	n
4 yaş	1,49	0,54	7	1,64	0,33	14	1,59	0,40	21
5 yaş	1,39	0,23	22	1,44	0,27	17	1,42	0,25	39
6 yaş	1,61	0,20	4	1,27	0,40	6	1,41	0,37	10
Toplam	1,44	0,31	33	1,49	0,33	37	1,47	0,32	70

Ortalamlar incelendiğinde katılımcıların çevreye yönelik farkındalık puanlarının cinsiyetleri ve yaşları açısından farklılaştığı göze çarpmaktadır. Ortalama puanların cinsiyet ve yaşa göre farklılaşıp farklılaşmadığını inceleyebilmek amacıyla yapılan iki faktörlü ANOVA analizi sonucunda Tablo 5'de yer almaktadır.

Tablo 5. Katılımcıların Cinsiyet ve Yaşlarına Göre Çevreye Yönelik Farkındalıklarına İlişkin İki Faktörlü ANOVA Testi Sonucu

Değişken	sd	Kareler Ort.	F	p	Eta-kare
Cinsiyet	1	0.032	0.326	.570	.005
Yaş	2	0.138	1.395	.255	.042
Cinsiyet*Yaş	2	0.199	2.014	.142	.059
Hata	64	0.099			

Tablo 5 incelendiğinde katılımcıların çevreye yönelik tutum düzeylerinde cinsiyet ($p=.570$) ve yaş ($p=.042$) değişkenlerinin ve bu iki değişkenin ortak etkisinin ($p=.142$) anlamlı bir farklılaşmaya neden olmadığı göze çarpmaktadır.

TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu çalışmada orman okuluna devam eden 4-6 yaş aralığındaki çocukların çevreye yönelik tutum ve farkındalıkları incelenmiştir. Araştırma kapsamında orman okulunda öğrenim gören çocukların çevreye yönelik tutum ve farkındalık düzeylerinin yüksek olduğu görülmektedir. Katılımcıların çevreye yönelik tutum ve farkındalıkları arasındaki ilişkinin incelenmesi amacıyla yapılan korelasyon analizi sonucunda değişkenler arasında zayıf düzeyde ve anlamlı olmayan ($p>.05$) bir ilişki olduğu tespit edilmiştir. Ortalamalar incelendiğinde katılımcıların cinsiyetleri ve yaşları açısından tutum ve farkındalık puanlarının farklılaştığı göze çarpmaktadır. Ortalama puanların cinsiyet ve yaşa göre farklılaşıp farklılaşmadığını inceleyebilmek amacıyla yapılan iki faktörlü ANOVA analizi sonucunda katılımcıların çevreye yönelik tutum ve farkındalık düzeylerinde cinsiyet ve yaş değişkenlerinin ve bu iki değişkenin ortak etkisinin anlamlı bir farklılaşmaya neden olmadığı göze çarpmaktadır.

Bu çalışmada orman okuluna devam eden öğrencilerin çevreye yönelik tutum ve farkındalıklarının yüksek olduğu sonucuna paralel olarak, Blackwell (2015) çalışmasında orman okuluna devam eden çocukların çevresel farkındalık düzeyleri ve öğrenmeye yönelik motivasyonlarının olumlu yönde geliştiğini gözlemlemiştir. Benzer olarak O'Brien ve Murray, (2007) çalışmalarında orman okullarında eğitim alan çocukların bilişsel becerilerinin yüksek olduğunu belirtmiştir. Ayrıca orman okullarında yapılan etkinliklerde çocukların iş birliği becerilerinde, çevresel farkındalık düzeylerinde ve problem çözme becerilerinde artış olduğunu belirlemişlerdir. Maynard, (2007) çalışmasında çocukların orman okulunda eğitim görmeden önce ve eğitim gördükten sonraki, becerilerini incelemiş ve çocukların bu becerilerinde bir artış olduğunu gözlemlemiştir. Slade, Lowery, ve Bland (2013) ise orman okulundaki çocukların çevreye karşı daha duyarlı olduğunu ifade etmiştir. Farklı bir çalışmada Harris, (2017) orman okulunun duyuşsal kazanımlarına yönelik yaptığı çalışmasında orman okullarının çocukların

tutumlarını olumlu yönde geliştirdiğini ifade etmiştir. Ridgers, Knowles ve Sayers, (2012) orman okulu uygulamalarında çocuklar yaparak yaşayarak öğrenme sağladıkları için çocukların çevrelerine yönelik daha duyarlı olduğunu ve farkındalık düzeylerinin daha iyi olduğunu belirtmiştir. Borradaile (2006) çalışmasında orman okuluna devam eden çocukların sürdürülebilir yaşamı fark etmeye anlamaya çalıştığını ve çocukların duyuşsal gelişimlerini desteklediğini ifade etmiştir. Dilek (2019) yaptığı çalışmasında orman okuluna devam eden çocukların duyuşsal gelişimlerinin olumlu yönde etkilendiğini ve çevrelerine karşı daha olumlu tutum sergilediklerini ifade etmiştir. Macun (2018) ise orman okulu uygulamalarının çocukların çevre temelli yaklaşımı öne çıkaran görüşleri benimsediklerini ve doğal yaşama dönük ilgilerinin arttığını belirtmiştir. Orman okulunda çocuklar çevreleriyle girdikleri etkileşimlerde çevreye karşı sevgileri ve tutumları değişmekte ve artmaktadır. Bundan dolayı da çevreye karşı saygı duymayı ve çevreyi korumayı öğrenmektedirler (Nawaz ve Blackwell, 2014). Kahrıman-Pamuk ve Ahi (2019) çalışmalarında orman okullarının çocukların çevreleriyle bağ kurma konusunda olumlu yönde katkıda bulunduğunu belirlemişlerdir. Kahrıman-Pamuk (2020) çalışmasında orman okuluna devam eden çocukların doğayı keşfedip çevreleriyle bağ kurduklarını, çevrelerine karşı ilgilerinin arttığını, doğanın önemli bir öğrenme ortamı olduğunu ve doğayla etkileşimde bulunan çocukların çevrelerine yönelik olumlu tutum geliştirdiğini tespit etmiştir. Başbay ve Atmaca (2022), yaptıkları çalışmada orman okullarının çocukların ekolojik farkındalıklarına faydası olduğunu ifade etmişlerdir.

Bu çalışma kapsamında çocukların çevreye yönelik tutum ve farkındalıklarının cinsiyetlerine ve yaşlarına göre anlamlı olarak farklılaşmadığı tespit edilmiştir. Okul öncesi dönem çocukların çevreye yönelik duyuşsal özelliklerinin incelendiği benzer çalışmalardan birinde Topçuoğlu (2019) bu çalışmada ulaşılan sonuca benzer olarak çevreye yönelik duyuşsal eğilimlerinin yaş ve cinsiyete göre anlamlı farklılık göstermediğini tespit etmiştir. Yine benzer olarak Durkan, Güngör, Fetihi, Erol ve Gülay Ogelman (2015) yaptıkları çalışmada çocukların çevreye yönelik tutumlarının yaşadıkları yere göre (köyde ve şehirde yaşayan) anlamlı düzeyde farklılık gösterdiğini ancak cinsiyet açısından anlamlı bir farklılaşma olmadığını belirlemişlerdir. Benzer sonuçlara ulaşılan diğer çalışmalardan birinde Genç (2015) çocukların cinsiyetlerine göre çevresel tutum puanlarının anlamlı olarak farklılaşmadığını belirlerken Yalçın (2013) da doğal çevreyi koruma programının, çocukların çevreye yönelik tutumlarına etkisini araştırdığı çalışmasında cinsiyetin anlamlı bir farklılaşma meydana getirmediği sonucuna ulaşmıştır. Bu çalışmaların aksine bazı çalışmalarda da çocukların çevreye yönelik duyuşsal özelliklerinin cinsiyet açısından anlamlı olarak farklılaştığı tespit edilmiştir. Bu

çalışmalardan birinde Kesicioğlu ve Alisinanoğlu (2009) okul öncesi dönem çocuklarının çevreye karşı tutumlarının cinsiyete göre anlamlı olarak farklılaştığı sonucuna ulaşmıştır. Benzer şekilde Bayraktar ve Fırat (2020) çevreye yönelik farkındalıklarla ilgili yaptıkları çalışmalarında, çocukların çevreye yönelik farkındalıklarının cinsiyete göre anlamlı olarak farklılaştığı sonucuna ulaşmışlardır. Çocukların çevreye yönelik duyuşsal özelliklerine ilişkin olarak Cinsiyet ve yaş değişkenlerinin incelendiği çalışmalarda birbirinden farklı sonuçlara ulaşıldığı göze çarpmaktadır. Bundan hareketle okul öncesi dönem çocuklarının çevreye yönelik duyuşsal özelliklerinde cinsiyet ve yaş farklılığı açısından net yorumlar yapılması mümkün görünmemektedir. Bu durumun olası bir nedeni olarak okul öncesi dönem çocuklarının çevreye yönelik tutum ve farkındalıkları üzerinde cinsiyet ve yaş dışındaki diğer değişkenlerin daha etkili olması olabilir. Bu husus hakkında daha net sonuçlara ulaşılması amacıyla nitel veri toplama araçlarıyla daha derinlemesine inceleme yapılacak yeni araştırmalar fayda sağlayabilir.

Sonuç olarak hem bu çalışmada ulaşılan bulgular hem de alan yazında yürütülen benzer araştırma sonuçlarına göre orman okulu uygulamaları çocukların hem bilişsel hem de duyuşsal becerilerini desteklemekle birlikte çevreye yönelik tutum ve farkındalıklarına da katkıda bulunmaktadır. Bu çalışma orman okulunda öğrenim gören 70 öğrenci ile gerçekleştirilmiştir. Bu örneklemin tüm orman okulu öğrencileri evrenini temsil etmesi beklenemeyeceğinden dolayı daha büyük örneklerle yeni araştırmalar yürütülmesi önerilmektedir. Verilerin ölçekler aracılığıyla elde edilmiş olması araştırmanın önemli bir sınırlılığıdır. Bu nedenle nitel araştırma desenleri esas alınarak yürütülecek yeni araştırmalarda daha derinlemesine bir anlayış geliştirilebilir. Araştırmanın bir diğer sınırlılığı ise orman okullarına devam eden çocukların sadece çevreye yönelik tutum ve farkındalıklarının incelenmesidir. Yeni araştırmalarda farklı özellikler de incelenebilir.

Etik Kurul İzin

Bu araştırmadaki veriler 2020 yılı öncesinde toplandığı için etik kurul belgesi yoktur.

Çatışma Beyanı

Yazarın araştırma ile ilgili bir çatışma beyanı bulunmamaktadır.

KAYNAKÇA

- Ahi, B. (2015). *Okul öncesi eğitim programına kaynaştırılan çevre eğitimi programının çocukların çevre kavramı hakkındaki zihinsel model gelişimine etkisi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Akçay, İ. (2006). *Farklı ülkelerde okul öncesi öğrencilerine yönelik çevre eğitimi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Uludağ Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bursa.
- Atasoy, E. (2006). *Çevre için eğitim ve çocuk-doğa etkileşimi*. Bursa: Ezgi
- Başbay, M., ve Atmaca, E. (2022). Investigating forest school implementations with the views of stakeholders. *Current Research in Education*, 5(1),72-100.
- Bayraktar, H., ve Fırat, T. (2020). *İlkokul öğrencilerinin çevre farkındalıkları*. *Uluslararası Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırma Dergisi*, 3(1), 52-71.
- Blackwell, S. (2015), *The archimedes forest schools model*. Archimedes Earth Press.
- Berberoğlu, H., ve Uygun, S. (2013). Sınıf dışı eğitimin dünyadaki ve Türkiye'deki gelişiminin incelenmesi. *Mersin Journal of the Faculty of Education*, 9(2), 33-42.
- Borradaile, L. (2006). *Report to forestry commission Scotland and forest education initiative Scotland*. Forestry Commission Scotland.
- Çavuş, Ş. (2004). Problem çözme becerisinin temel felsefesi. *Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 10, 160-171.
- Collado, S., Staats, H., and Corraliza, J. A. (2013). Experiencing nature in children's summer camps: Affective, cognitive and behavioural consequences. *Journal of Environmental Psychology*, 33, 37-44.
- Davis, J. M. (Ed.). (2014). *Young children and the environment*. Cambridge University Press.
- Dilek, Ö. (2019), *Orman okulu uygulamalarının çocukların gelişimine yönelik katkısının değerlendirilmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kastamonu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kastamonu.
- Eroğlu, S. B. (2018), *İstanbul'da bir devlet anaokulu'ndaki orman okulu programının incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Boğaziçi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

- Durkan, N., Güngör, H., Fetihi, L., Erol, A., ve Gülay-Ogelman, H. (2015). Comparison of environmental attitudes and experiences of five-year-old children receiving preschool education in the village and city centre. *Early Child Development and Care*, 186(8), 1327-1341.
- FSA Forest School Associations (2022). *Forest School Association*. 01/009/2022 tarihinde <http://www.forestschoollassociation.org/full-principles-and-criteria-for-goodpractice/> adresinden ulaşılmıştır.
- Genç, H. (2015). *Okul öncesi dönem çocuklarının çoklu zekâ alanları ile çevreye karşı tutumlarının incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Necmettin Erbakan Üniversitesi, Konya.
- Gerrish, M. K. (2014). *An examination of teachers' lived experiences while working at nature-based preschool programs*. Unpublished Doctoral Dissertation, Walden University, USA.
- Gülay, H. (2011). Reliability and validity studies of the Turkish version of the Children's Attitudes toward the Environment Scale-Preschool Version (CATESPV) and the analysis of children's pro environmental behaviors according to different variables. *Asian Social Science*, 7(10), 229-240.
- Harris, F. (2017). The nature of learning at forest school: practitioners' perspectives. *International Journal of Primary, Elementary and Early Years Education*, 45(2), 272-291.
- Kanat, T. (2020). *Orman okulu uygulamalarının okul öncesi dönem çocukları üzerindeki etkilerinin değerlendirilmesi*. Yayınlanmamış Yüksek lisans tezi, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi , Çanakkale.
- Kahrıman Pamuk, D. (2020). An exploration of parents' perceptions concerning the forest preschool. *International Electronic Journal of Environmental Education*, 10(2), 237-250.
- Kahrıman-Pamuk, D. (2019). *Erken çocukluk döneminde çevre eğitimi*. D. Kahrıman-Pamuk (Ed.), Erken çocukluk döneminde çevre eğitimi ve sürdürülebilirlik. Ankara: Anı Yayıncılık.

- Kahriman-Pamuk, D., ve Ahi, B. (2019). A phenomenological study on the school concept of the children attending the forest school. *Journal of Qualitative Research in Education*, 7(4), 1386-1407.
- Karasar, N. (2009). *Bilimsel araştırma yöntemi*. Ankara: Nobel Yayınları.
- Kesicioğlu, S., ve Alisinanoğlu, F. (2009). 60-72 aylık çocukların çevreye karşı tutumlarının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 10(3), 37-48.
- Kiewra, C., and Veselack, E. (2016). Playing with Nature: Supporting Preschoolers' Creativity in Natural Outdoor Classrooms. *International Journal of Early Childhood Environmental Education*, 4(1), 70-95.
- Koçak-Tümer, N. B. (2015). *Okul öncesi çocuklar için "çocuklar için çevre ölçeğinin geliştirilmesi ve çevre eğitim programının çocukların çevreye karşı tutumlarına etkisinin incelenmesi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Koyuncu, M. (2019). *Okul öncesi eğitimde alternatif yaklaşım: Orman okullarında öğretmen, veli ve yönetici görüşlerinin incelenmesi*, Yayınlanmamış Doktora tezi, Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, Ankara.
- Macun, A. (2018). *60-72 aylık çocukların ekolojik görüşlerinin okullarda orman programı kapsamında hazırlanan etkinliklere göre incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Maynard, T. (2007). Forest schools in Great Britain: An initial exploration. *Contemporary Issues in Early Childhood*, 8(4), 320-331.
- Mackinder, M. (2017). Footprints in the woods: Tracking'a nursery child through a Forest School. Session. *Education 3-13 International Journal of Primary Elementary and Early Years Education* 45(2), 176-190.
- Morrison, G., S. (2003). *Fundamentals of early childhood education (3rd ed.)*. Merrill Prentice Hall: New Jersey.
- Nawaz, H., ve Blackwell, S. (2014). Perceptions about forest schools: Encouraging and promoting Archimedes Forest Schools. *Educational Research and Reviews*, 9(15), 498-503.

- O'Brien, L. (2009). Learning outdoors: the Forest School approach. *Education* , 37(1), 45-60.
- O'Brien, L., ve Murray, R. (2007). Forest School and its impacts on young children: Case studies in Britain. *Urban Forestry and Urban Greening*, 6(4), 249-265.
- Okur-Berberoğlu, E. O. B., ve Uygun, S. (2013). Sınıf dışı eğitimin dđnyadaki ve Tđrkiye'deki gelişim durumunun örgđn ve yaygın eğitim kapsamında incelenmesi. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakđltesi Dergisi*, 9(2), 32-42.
- Onur, B. (2016). *Çocuk çevre doğa: Çevre ve yurttaşlık eğitimi*. Ankara: İmge Kitabevi.
- Paslı, A. M. (2019). *Doğal çevre, kent ve çocuk ilişkisini yeniden kurmak: "İskandinavya'da doğa temelli eğitim ve İsveç Orman Okulu*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Őehir Üniversitesi, İstanbul.
- Pramling- Samuelsson, I., (2011). Why we should begin early with ESD: The role of Early Childhood Education. *International Journal of Early Childhood*, 43(2),103-118.
- Ridgers, N. D., Knowles, Z. R., ve Sayers, J. (2012). Encouraging play in the natural environment: A childfocused case study of Forest School. *Children's Geographies*, 10(1), 49-65.
- Rivkin, M. S. (1995). The great outdoors: Restoring children's right to play outside. *National Association for the Education of Young Children*, 2(1), 1509.
- Roe, J. ve Aspinall, P. (2011). The restorative outcames of forest school and conventional school in young people with good and poor behaviour. *Urban Forestry and Urban Greening*, 10(3), 205-212.
- Slade, M., Lowery, C., ve Bland, K. (2013). Evaluating the impact of forest schools: A collaboration between a university and a primary school. *Support for Learning*, 28(2).
- Soydan, S., ve Samur, A. O. (2014). A comparative study on the environmental attitudes of60 66- month-old children and their mothers. *Mevlana International Journal of Education*, 4(2). 27-36.
- Şahin, D. (2016). *Erken çocukluk dönemine yönelik temel eğitim programları ve yaklaşımları*, (Ed.: İbrahim H. Diken). Erken çocukluk eğitimi, (94-132), Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.

- Şallı, D. (2011). *Proje tabanlı öğrenme yaklaşımı ile 48-60 aylık çocuklara geri dönüşüm kavramının kazandırılması*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- Tanrıverdi, Ö. (2012). *Yaratıcı drama yöntemi ile verilen eğitimin okul öncesi öğrencilerinin farkındalığına etkisi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi-, Muğla.
- Temiz, Z., ve Karaarslan Semiz, G. (2019). En iyi öğretmenim doğa: Okul öncesinde doğa temelli eğitim uygulamaları projesi kapsamında hazırlanan öğretmen etkinlikleri. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 8(1), 314-331.
- Topçuoğlu, M. (2019). *İstanbul üniversitesi eğitim ve araştırma ormanında orman okulu ve Eğitim modelinin belirlenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, İstanbul.
- Waite, S., Davis, B. ve Brown, K. (2006). *Forest school principles: 'Why we do what we do'*. Report University of Plymouth, Plymouth.
- Warden, C. (2012). *Nature kindergartens and forest schools*. Perthshire, Scotland: Mindstretchers.
- Wilson, R. (1996). The development of the ecological self. *Early Childhood Education Journal*, 24(2) 121-123.
- Yalçın, B. (2013). *Doğal çevreyi koruma programının okul öncesi dönem çocuklarının çevreye yönelik tutumlarına olan etkileri*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Çanakkale.
- Yayla-Ceylan, Ş., ve Ülker, P. (2014). *Okul öncesi dönem çocuklarında çevre eğitimi neden önemlidir?*, (Ed.: H. Gülay Ogelman). Çocuk ve çevre. Küçük Çocuklar ve Çevre Eğitimi El kitabı. Ankara: Eğiten Kitap, s. 37-58.

EXTENDED SUMMARY

In order to develop awareness and sensitivity towards the environment in children, it should be ensured that children live in harmony with nature. Environmental education should be given from an early age in order for children to develop their attitudes and awareness towards the environment, to love nature and to connect with nature. The most characteristic and important feature of forest schools in terms of early childhood is the appropriate learning environments created by children. Children participate in activities in line with their interests and curiosities. Known as a child-centered and play-based alternative approach in early childhood, forest schools also offer children various opportunities to experience learning outside of school. In addition, it was stated that the sense of discovery of children participating in forest school activities developed (Kahriman-Pamuk & Ahi, 2019). No study has been found on the environmental attitudes and awareness of children in forest schools. The fact that there are few forest schools in Turkey and that the studies conducted in these schools are insufficient is also important in that this study will contribute to the field. The main purpose of this research is to examine the environmental attitudes and awareness of children aged 4-6 attending forest kindergarten.

Preschool period is very important in terms of gaining environmental attitudes and awareness. Because children's attitudes and awareness towards the environment in the future years and for the development of environmental awareness, attitudes and awareness gained from an early age have a very special place. With environmental education in the pre-school period, the development areas of children are also supported. However, when the national and international literature is examined, no research has been found on the environmental attitudes and awareness of children attending forest school in the pre-school period. Therefore, this study is considered important as it will give a different perspective to the field and give information about the attitudes and awareness of children in forest schools.

This research was conducted in correlational survey model. The study group of the research consists of 70 children studying in a forest school of a public kindergarten located in the center of a city. In this study, the General Information Form and the "Environmental Awareness and Attitude Scale for Preschool Children" developed by Soydan and Samur (2014) were used as data collection tools. During the analysis of the data, the average scores and standard deviations related to the attitudes and awareness of the participants towards the environment were summarized with cross tables and the relationship between these variables was examined by correlation analysis. The Two-Factor ANOVA test was used to examine whether the

participants' attitudes and awareness towards the environment differed according to their gender and age.

In this study, the environmental attitudes and awareness of children aged 4-6 attending forest kindergarten were examined. Within the scope of the research, it is determined that the environmental attitudes and awareness levels of the children studying in the forest kindergarten are high. As a result of the correlation analysis conducted to examine the relationship between the attitudes and awareness of the participants towards the environment, it was determined that there was a weak and insignificant relationship between the variables. When the averages are examined, it is striking that the scores of the participants differ in terms of gender and age. As a result of the two-factor ANOVA analysis conducted to examine whether the mean scores differ according to gender and age, it is observed that the gender and age variables and the common effect of these two variables do not cause a significant difference in the environmental attitude levels of the participants. It is striking that the environmental awareness scores of the participants differ in terms of gender and age. As a result of the two-factor ANOVA analysis conducted to examine whether the mean scores differ according to gender and age, it is observed that the gender and age variables and the common effect of these two variables do not cause a significant difference in the environmental attitude levels of the participants. As seen in the studies above, forest school practices not only support children's cognitive and affective skills, but also contribute to their attitudes and awareness towards the environment.

As a result, both according to the findings obtained in this study and the results of similar research conducted in the literature, forest school practices not only support children's cognitive and affective skills, but also contribute to their attitudes and awareness towards the environment. This study was carried out with 70 students studying in forest school. Since this sample cannot be expected to represent the whole universe of forest school students, it is recommended to conduct new studies with larger samples. The fact that the data were obtained through scales is an important limitation of the study. Therefore, a more in-depth understanding can be developed in new research to be conducted based on qualitative research designs. Another limitation of the study is to examine only the environmental attitudes and awareness of children attending forest schools. It can be examined in different features in new researches. The broad summary of your study should include the following titles: brief introduction, purpose and importance of the study, method, findings, discussion and conclusion.